
شناسایی عوامل رفتاری موثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی

هادی عبداللهی فر^۱، علی محمد صفانیا^{۲*}، مهدی نمازی زاده^۳، شیوا آزادفدا^۴

ص.ص: ۲۲۲-۲۰۴

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۲/۱۶

تاریخ تصویب: ۹۹/۰۵/۱۴

چکیده

یافتن راهکارهای مناسب برای جلب مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه و تأمین سلامتی آنان، مستلزم شناخت عوامل مؤثر در این زمینه است. هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل رفتاری موثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه بود. این پژوهش جهت‌گیری کاربردی دارد و از نظر ماهیت داده‌ها، تحقیق آمیخته است که در بخش کیفی، هدف این پژوهش اکتشافی و در بخش کمی، استراتژی آن پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری بخش کیفی، مدیران و اعضای هیئت‌علمی مرتبط با موضوع تحقیق بودند که ۲۲ نفر از آنها به روش نمونه‌گیری هدفمند سهمیه‌ای انتخاب شدند. جامعه آماری بخش کمی، مدیران تربیت‌بدنی واحدهای دانشگاه آزاد به تعداد ۳۸۱ نفر بودند که با توجه به شرط حجم نمونه قابل‌کفایت جهت تحلیل عاملی، ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. شیوه گردآوری داده‌ها در مرحله کیفی، کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تا حد رسیدن به اشباع نظری، و در مرحله کمی پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی صوری آن توسط خبرگان تأیید گردید. جهت تحلیل کیفی متغیرهای پژوهش از روش دلفی و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، نیکویی برازش و فریدمن، در نرم‌افزارهای SPSS و LISREL استفاده شد. نتایج نشان داد که عوامل رفتاری موثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه به ترتیب اولویت شامل سه مؤلفه ساختاری، تعاملی (بین فردی) و فردی می‌باشند. این نتایج می‌تواند به مسئولان در تدوین راهبردها و سیاست‌های ورزش تفریحی دانشگاه، کمک نماید.

واژه‌های کلیدی: تحلیل عاملی اکتشافی، دانشگاه آزاد اسلامی، عوامل رفتاری، فعالیت‌های ورزشی تفریحی، مشارکت ورزشی

---

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استاد مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۳. دانشیار رفتار حرکتی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۴. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: a.m.safania@gmail.com

Identifying the Behavioral Factors Involved in Increasing Students' Participation in Recreational Sport Activities at Islamic Azad University

---

Abdollahifar, H. (MA), Safania*, A.M. (PhD), Namazi Zadeh, M (PhD), Azad Fada, SH. (PhD)

Abstract

Finding the appropriate solutions for attracting students in active participating in recreational sports and to ensure their health needs a good command in knowing the effective factors in this regard. The purpose of this study was to investigate the behavioral factors involved in increasing students' participation in recreational sport activities at the university. This research has an applied orientation and is a mixed research in which is exploratory from qualitative point of view and is a survey research from quantitative view point. The statistical population of the qualitative section consisted of managers and faculty members related to the research subject, 22 of whom were selected by purposive quota sampling method. The statistical population of the quantitative section was the educational managers of the Azad University units including 381 persons. According to the condition of sufficient sample size for factor analysis, 200 were selected by stratified random sampling. Data collection method is the quantitative section, Libraries and semi – structured interviewed based on saturation in data collection, and at the quantitative stage a researcher-made questionnaire whose face validity was performed to confirm the questionnaire by experts. Delphi method was used for qualitative analysis of research variables and factorial analysis and confirmatory factorial analysis then the goodness of fit indices and Freedman was used in SPSS and LISREL soft wares. The results revealed that behavioral factors influencing students' participation in university leisure activities can be classified into three structural, interactive (interpersonal) and individual components. These results can help the officials formulate sports university strategies and policies.

Keywords: Confirmatory Factor Analysis (CFA), Islamic Azad University, behavioral Factors, Recreational Sport Activities, Sport' participation

گسترش تسهیلات و امکانات رفاهی و ماشینی شدن بسیاری از کارها در عصر حاضر، شیوه و سبک زندگی انسان‌ها را تغییر داده و کاهش چشمگیری را در فعالیت‌های جسمانی به دنبال داشته‌است. این روند زندگی ماشینی و کم‌حرکی موجب بروز بسیاری از بیماری‌های جسمانی و روانی و مشکلات عدیده اجتماعی شده‌است (فریدا^۱ و همکاران، ۲۰۱۹؛ کاترینا^۲ و همکاران، ۲۰۱۸؛ بنار، ۱۳۹۷). یکی از راهکارهای پیشگیری و رفع کم‌حرکی، داشتن سبک زندگی فعال و انجام فعالیت‌های ورزشی منظم و مستمر است (آصفی و همکاران، ۱۳۹۷؛ هالت^۳ و همکاران، ۲۰۱۷).

مطالعات نشان داده‌است فعالیت‌های ورزشی منظم اثرات مثبت و معنی‌داری بر سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی، پیشگیری از ابتلا به بیماریها، پیشگیری از بسیاری از مفاصل اجتماعی و انحرافات اخلاقی، گذراندن اوقات فراغت سالم و بانشاط، ایجاد روابط اجتماعی سالم، توسعه مهارت‌های اجتماعی، افزایش امید به زندگی و ارتقای کیفیت زندگی افراد جامعه دارد و یکی از زیرشاخص‌های توسعه انسانی در جوامع قلمداد می‌شود (جوادی‌پور، ۱۳۹۷؛ حسینی، ۱۳۹۶). به همین دلیل کشورهای پیشرفته و صنعتی توجه خاصی به گسترش فعالیت‌های ورزشی در جامعه دارند تا با استفاده از دستاوردهای بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی آن، هم خود را به شاخص‌های توسعه نزدیک کنند و هم با استفاده از نیروی انسانی سالم و کارآمد برای تحقق اهداف دیگر توسعه، برنامه‌ریزی کنند. از جمله فعالیت‌های ورزشی مؤثر، ورزشهای تفریحی است. ورزش‌های تفریحی، مجموعه‌ای از فعالیت‌های ورزشی ساده، کم‌هزینه، غیررسمی و فرح‌بخش هستند که با هدف تفریح، نشاط و شادابی، تقویت قوای جسمانی و روانی، داشتن زندگی سالم در ابعاد فردی و اجتماعی و از بین بردن مشکلات روحی و روانی در اقشار مختلف جامعه انجام می‌شوند و شدت فعالیت در آنها مورد نظر نیست و امکان شرکت در آنها برای همه افراد وجود دارد (اسکیل^۴، ۲۰۱۴؛ پارساجو، ۱۳۹۷).

در ایران علی‌رغم افزایش آگاهی عمومی مردم درباره اهمیت و فواید ورزش و عوارض و پیامدهای ناشی از بی‌حرکی، همچنین وجود سازمان‌ها و بخش‌های متعددی که هر کدام خود را به نوعی در قبال همگانی شدن ورزش مسئول می‌دانند، مانند فدراسیون ورزش‌های همگانی، معاونت امور فرهنگی و توسعه ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان، شهرداری‌ها، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه آزاد اسلامی و ...، متأسفانه تعداد مشارکت‌کنندگان در ورزش‌های تفریحی و همگانی وضعیت چندان خوبی ندارد. دانشگاه‌ها نیز از این امر مستثنی نیستند. نتایج پژوهش‌های انجام‌شده حاکی از آن است که درصد کمی از دانشجویان از برنامه‌های ورزشی دانشگاه‌ها استقبال می‌کنند و عدم تمایل دانشجویان به ورزش، به مسئله‌ای فراگیر تبدیل شده است (سابین^۵، ۲۰۱۴؛ مهدی‌زاده، ۱۳۹۳). دانشجویان از ارکان اساسی جوامع محسوب می‌شوند و نقش بسیار تأثیرگذاری در ساختار اجتماعی،

¹ Frida

² Katharina

³ Holt

⁴ Skille

⁵ Sabin

فرهنگی و اقتصادی جامعه و تحول و توسعه آن به عهده دارند و به عنوان متخصصین آینده، عهده دار مسؤلیت های مهم جامعه خواهند شد. بنابراین جلب مشارکت دانشجویان در فعالیت های ورزشی تفریحی، علاوه بر ایجاد فرصت مناسب برای تفریح و رقابت سالم و تامین سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی آنها، اشاعه و ترویج ورزش تفریحی و همگانی در اجتماع را به دنبال خواهد داشت (صانعی، ۱۳۹۶).

مطالعات نشان داده است که یکی از عوامل مهم و مؤثر بر افزایش مشارکت افراد در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، عوامل رفتاری است. عوامل رفتاری به مفاهیمی اطلاق می‌شود که مربوط به متغیرهای زندگی افراد است و شامل حالات روانی، نگرش‌ها، تصورات، تعاملات، ارتباطات و ... افراد می‌شود و بر ارجحیت فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می‌گذارد و سبب سوق دادن افراد و ایجاد تقاضا (نیاز) در آنها برای پرداختن به فعالیت ورزشی می‌شوند (حفظ‌اللسان، ۱۳۹۶؛ صفاری، ۱۳۹۴). در همین راستا یافته‌های پژوهش آصفی (۱۳۹۷)، نشان داد که عوامل فردی شامل پذیرش، باور و نگرش، انگیزش، آزادی انتخاب، تعهد، بازخورد و ویژگی‌های زمینه‌ای در نهادینه کردن ورزش همگانی در ایران مؤثرند. بنار (۱۳۹۷) در طراحی مدل توسعه مشارکت ورزشی نشان داد که ابعاد رفتاری، ساختاری، روانشناختی و جمعیتی به ترتیب، دارای بیشترین تأثیر در عوامل فردی مؤثر در توسعه مشارکت ورزشی بودند. حفظ‌اللسان (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان "تعیین عوامل مؤثر بر سطح رفتاری ورزش همگانی دانشگاه‌های دولتی ایران" نتیجه گرفت که عوامل جمعیتی، روانشناختی، رفتاری و ساختاری، بر سطح رفتاری توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های دولتی تأثیر مثبت و معناداری داشتند. نتایج پژوهش سوادی (۱۳۹۶)، نشان داد که ابعاد تعاملی، فردی و ساختاری به ترتیب؛ تبیین کننده سطح رفتاری توسعه ورزش همگانی استان هرمزگان هستند. یافته‌های مطالعه صانعی (۱۳۹۶)، نشان داد که عوامل رفتاری شامل زمان، مهارت، علاقه فردی، جایگاه اقتصادی، سطح آمادگی جسمانی و روابط اجتماعی با دیگران، در مشارکت یا عدم مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی دانشگاه نظامی مؤثر است. نتایج پژوهش ویلسون^۱ و همکاران (۲۰۱۹)، نشان داد که سه عامل مهم "عوامل سلامت و تندرستی"، "عوامل بین فردی" و "عوامل مالی و زمانی" در مشارکت یا عدم مشارکت دانشجویان دانشگاه نیوزلند در فعالیت‌های ورزشی دانشگاه مؤثرند. یافته‌های پژوهش الخطیب^۲ و همکاران (۲۰۱۹)، نشان داد که عوامل محدودیت زمانی و بهبود فرم بدن از دلایل مهم مشارکت یا عدم مشارکت دانشجویان ۱۵ دانشگاه عربستان در فعالیت‌های ورزشی می‌باشد پژوهش کاترینا^۳ و همکاران (۲۰۱۸)، تحت عنوان "انگیزه دانشجویان برای مشارکت در فعالیت ورزشی دانشگاه" نشان داد که عوامل رفتاری تناسب اندام، تصویر بدن و سرگرمی، تعادل زندگی، ارتباط با دیگران بر افزایش مشارکت ورزشی دانشجویان دانشکده پزشکی مانهایم، دانشگاه

¹ Wilson

² Alkhateeb

³ Katharina

هایدلبرگ آلمان مؤثر هستند. سابلو و رابرت^۱ (۲۰۱۷) نتیجه گرفتند که عوامل فردی شامل داشتن زمان، تناسب اندام، رفع کسالت و درآمد کافی از مهمترین دلایل مشارکت دانشجویان دختر دانشگاه زولند آفریقای جنوبی در فعالیت بدنی یا ورزش هستند. همانطور که مطالعات مذکور نشان می‌دهد عوامل رفتاری، نقش بسیار مهم و مؤثری بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه دارد.

در این پژوهش، برای بررسی عوامل رفتاری و طبقه بندی عوامل مذکور از مدل سلسله مراتبی جکسون^۲ (۲۰۰۵) استفاده شده است. مدل مذکور بیان میکند که مشارکت یا عدم مشارکت افراد در فعالیت های فراغتی به ویژه فعالیت های ورزشی تفریحی، تحت تاثیر عوامل فردی، بین فردی و ساختاری قرار می گیرد. علاوه بر مشارکت، تعیین ارجحیت و انتخاب گزینه ها نیز تحت تاثیر عوامل مذکور هستند. عوامل فردی، عواملی مانند تمایلات مذهبی، علاقه و انگیزه هستند که با حالات روحی و روانی فرد سر و کار دارد و بر اولویت انتخاب فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می‌گذارد. عوامل تعاملی (بین فردی)، حاصل کنش‌های بین فردی یا رابطه بین خصوصیات فردی افراد است و بر مشارکت مشترک در اوقات فراغت خاص اثر می‌گذارد و عوامل ساختاری، عواملی هستند که به عنوان عوامل مداخله‌گر بین اولویت اوقات فراغت و مشارکت عمل می‌کنند. وضعیت چرخه زندگی خانواده، منابع مالی خانواده، فصل، برنامه زمانی تحصیل و کار، دسترسی به فرصت‌ها از جمله عوامل ساختاری هستند.

هرچند در ایران مطالعات زیادی در زمینه ورزش‌های همگانی و تفریحی انجام شده است، اما اکثر آنها جوامع آماری متفاوت از تحقیق حاضر داشته‌اند. ضمن آنکه پژوهش‌هایی که جامعه آماری آنها را دانشگاهیان تشکیل داده‌اند محدود به دانشگاه‌های دولتی می‌باشد که قطعاً تعمیم یافته‌های آنها با اشکال مواجه خواهد بود. همچنین اغلب مطالعات در حوزه دانشگاه، به بررسی موانع مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی دانشگاه اشاره دارد و مطالعات مربوط به شناسایی عوامل مؤثر بر فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه به ویژه عوامل رفتاری بسیار اندک و محدود است. ضمن آنکه تاکنون تحقیقی در این زمینه در دانشگاه آزاد اسلامی انجام نشده است. بنابراین با عنایت به اینکه دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان بزرگترین دانشگاه حضوری جهان، دارای بالاترین آمار تعداد دانشجویان در کشور می‌باشد و همه ساله برنامه‌هایی را برای جلب مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی ارائه می‌نمایند و از آنجائیکه یک سازمان با داشتن منابع و امکانات گسترده و توانمندی فراوان، نمی‌تواند بدون توجه به همه ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار در این زمینه، افزایش مشارکت مخاطبان خود را در این فعالیت‌ها فراهم نماید، لذا در این پژوهش محقق در پی آنست تا با مطالعه ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ذیربط و استفاده از نظرات خبرگان این حوزه، عوامل مهم و تاثیرگذار رفتاری در این زمینه را شناسایی و روابط و تعامل بین آنها را به شکلی ساده و قابل فهم نشان دهد تا مدیران ورزش دانشگاه به ویژه در بخش ورزش‌های تفریحی و همگانی بتوانند با استفاده از نتایج این مطالعه، درک جامعی از عوامل مهم و مؤثر رفتاری حاکم بر ورزش‌های تفریحی دانشگاه و چگونگی تعامل این عوامل با یکدیگر داشته و در تصمیم‌گیری‌ها و

¹ Sabelo & Robert

² Jackson

تدوین راهبردها، سیاستها و برنامهها از آن استفاده نمایند و اقدامات خود را مبتنی بر اصول علمی طراحی نمایند.

روش‌شناسی

ابعاد مختلف روش شناختی پژوهش حاضر از نظر جهت‌گیری کاربردی است و از نظر ماهیت داده‌ها، تحقیق آمیخته^۱ یا ترکیبی (کیفی و کمی) می‌باشد. در بخش کیفی، هدف این پژوهش اکتشافی و در بخش کمی، استراتژی آن پیمایشی است. از نظر افق‌های پژوهش، تک مقطعی است و شیوه گردآوری داده‌ها، در مرحله کیفی، کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و در مرحله کمی پرسشنامه محقق-ساخته می‌باشد.

جامعه آماری در بخش کیفی (شناخت عوامل)، شامل مدیران ستادی حوزه معاونت ورزش دانشگاه آزاد اسلامی، مدیران و مسئولان تربیت بدنی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی، اعضای هیأت علمی متخصص تربیت بدنی و رشته‌های مرتبط با موضوع تحقیق نظیر علوم اجتماعی و علوم تربیتی بودند. نمونه‌گیری به روش هدفمند سهمیه‌ای انجام شد و در مجموع با ۲۲ نفر از خبرگان ذیربط، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تا حد رسیدن به اشباع نظری انجام گرفت.

جامعه آماری در بخش کمی (طراحی و آزمون مدل)، شامل مدیران و مسئولان تربیت بدنی واحدهای جامع، بسیار بزرگ و بزرگ دانشگاه آزاد اسلامی سراسر کشور بودند که تعداد آنها بر اساس آمار وب سایت رسمی دانشگاه آزاد اسلامی در سال ۱۳۹۸، ۳۸۱ نفر بود. حجم نمونه بر اساس شرط حجم نمونه قابل کفایت جهت تحلیل عاملی، ۲۰۰ نفر تعیین شد. با وجود آنکه در مورد حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌سازی ساختاری، توافق کلی وجود ندارد اما به زعم بسیاری از پژوهشگران، حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ می‌باشد (سیو^۲، ۲۰۰۶؛ هو^۳، ۲۰۰۸). کلاین^۴ (۲۰۱۰) نیز معتقد است در تحلیل عاملی اکتشافی برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است، اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ قابل دفاع است. جهت جلوگیری از ریزش آزمودنی‌ها ۲۳۰ پرسشنامه توزیع و در نهایت، ۲۰۱ پرسشنامه برگشت داده شد. نمونه‌گیری به صورت طبقه‌ای تصادفی متناسب با حجم جامعه انجام گرفت.

روش جمع‌آوری اطلاعات در مرحله کیفی، ابتدا کتابخانه‌ای و در مرحله بعد برای تکمیل اطلاعات و شناسایی متغیرها، مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان بود. سپس پرسشنامه‌ای با تعداد ۲۷ سوال شامل سه مولفه‌ی فردی، تعاملی (بین فردی) و ساختاری تهیه و تدوین گردید که پس از بررسی آن با استفاده از روش دلفی و توسط ۱۶ نفر از خبرگان ذیربط، پرسشنامه نهایی با تعداد ۲۱ سوال در سطوح ذکر شده تنظیم شد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، توسط ۱۵ نفر از متخصصان رشته مدیریت ورزش تأیید گردید و به عنوان ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی مطالعه استفاده شد.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی، آزمون نیکویی برازش و ضریب آلفای کرونباخ، در نرم‌افزارهای آماری SPSS و LISREL استفاده شد.

¹- Mixed Method

² Sivo

³ Hoe

⁴ Kline

جدول ۱. توصیف مصاحبه شوندگان در بخش کیفی پژوهش

درصد	فراوانی	مدرک و رشته تحصیلی	سمت
	ی		
۳۶/۳	۸	دکتری - مدیریت ورزشی	عضو هیأت علمی دانشگاه
۹/۱	۲	دکتری - فیزیولوژی ورزشی	
۹/۱	۲	دکتری - رفتار حرکتی	
۴/۵	۱	دکتری - علوم اجتماعی	
۴/۵	۱	دکتری - علوم تربیتی	
۴/۵	۱	دکتری - مدیریت ورزشی	
۹/۱	۲	کارشناسی ارشد - مدیریت ورزشی	مدیر ستادی حوزه معاونت ورزش دانشگاه
۴/۵	۱	کارشناسی ارشد - تربیت بدنی و علوم ورزشی	
۹/۱	۲	دکتری - مدیریت ورزشی	
۹/۱	۲	کارشناسی ارشد - مدیریت ورزشی	مدیر یا مسئول تربیت بدنی دانشگاه
۱۰۰	۲۲	مجموع	

جدول ۲. توصیف نمونه‌های مورد مطالعه در بخش کمی پژوهش

درصد	فراوانی	شاخص	متغیر
۸۲/۱	۱۶۵	مرد	جنسیت
۱۷/۹	۳۶	زن	
۴۵/۸	۹۲	دکتری	مدرک تحصیلی
۴۱/۸	۸۴	فوق لیسانس	
۱۲/۴	۲۵	لیسانس	
۸۶/۱	۱۷۳	تربیت بدنی	رشته تحصیلی
۱۳/۹	۲۸	غیر تربیت بدنی	
۴۷/۳	۹۵	هیأت علمی و مسئول	سمت
۳۱/۴	۶۳	مدیر یا مسئول	
۲۱/۴	۴۳	کارشناس	
۴۴/۸	۹۰	۱۶ سال و بیشتر	سابقه اجرایی
۱۳/۴	۲۷	۱۱ تا ۱۵ سال	
۲۸/۴	۵۷	۶ تا ۱۰ سال	
۱۳/۴	۲۷	کمتر از ۵ سال	
۲۱/۴	۴۳	جامع	درجه واحد دانشگاهی
۵۰/۲	۱۰۱	بسیار بزرگ	
۲۸/۴	۵۷	بزرگ	
۱۰۰	۲۰۱	مجموع	

جهت شناسایی مهم‌ترین عوامل و متغیرهای اثر گذار بر فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از روش کیفی استفاده شد. در مرحله کیفی، پس از مصاحبه با خبرگان، عوامل و متغیرهای رفتاری موثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی در قالب سه مؤلفه شناسایی و پرسشنامه مقدماتی تدوین شد که پس از تحلیل کیفی اطلاعات با استفاده از روش دلفی در نهایت پرسشنامه‌ای با تعداد ۲۱ سوال در سه مؤلفه‌ی فردی (۹ سوال)، تعاملی یا بین فردی (۷ سوال) و ساختاری (۵ سوال)؛ که با روش لیکرت و با ارزش عددی ۱ تا ۵ برای پاسخ هر سؤال امتیازبندی شده بود، تهیه گردید.

جهت دسته بندی و سطح بندی عوامل و متغیرهای اثر گذار بر فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید. پیش از انجام آزمون تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر، مایر و اولکین^۱ (KMO) و آزمون بارتلت^۲ انجام شد.

جدول ۳. نتایج آزمون کایزر، مایر و اولکین و بارتلت

مقدار	پیش فرض
۰/۸۸۸	مقدار کایزر، مایر و اولکین (کفایت حجم نمونه)
۲۶۸۴/۸۷۳	مقدار مجذور کای
۱۷۱	درجه آزادی
۰/۰۰۱	سطح معناداری

با توجه به اینکه مقدار آزمون کایزر، مایر و اولکین، ۰/۸۸۸ به دست آمد لذا قضاوت در مورد آن در حد عالی گزارش شد و نشان داد که حجم نمونه برای انجام تحلیل عاملی مناسب است. همچنین با توجه به مقدار مجذور کای و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت ($P < 0/01$ و $X^2 = 2684/873$)، می‌توان نتیجه گرفت که بین سوال‌ها همبستگی وجود دارد. از این رو ادامه و استفاده از سایر مراحل تحلیل عاملی جایز است.

"برآورد اولیه میزان اشتراک" هر متغیر نشانگر آن بود که مقادیر تمامی آن‌ها برابر با یک است. "واریانس عامل مشترک"، نشان‌دهنده همبستگی با عامل است. در منابع مختلف ملاک پذیرش همبستگی مشترک سوالات برابر با ۰/۳ و ۰/۵ گزارش شده است. در تحقیق حاضر ملاک پذیرش بر مبنای ۰/۵۰ تعیین گردید. بنابراین سوالات ۷ و ۲۰ به علت پایین بودن واریانس عامل مشترک از ۰/۵۰، از تحلیل کنار گذاشته شدند.

¹ Kaiser-Meyer-Oklin Measure of Sampling Adequacy

² Bartlett's Test of Sphericity

جدول ۴. نتایج تحلیل مولفه های اصلی همراه با چرخش واریماکس در مورد بار عاملی سوالها (گویهها)

عامل ها		بار عاملی	بار سوال
عوامل ساختاری	عوامل تعاملی		
		۰/۶۸۳	۱
		۰/۵۳	۲
		۰/۷۷۶	۳
		۰/۵۰۷	۴
		۰/۶۴۲	۵
		۰/۷۱۹	۶
		۰/۶۰۷	۸
		۰/۷۸۶	۹
	۰/۷۱۸		۱
			۰
	۰/۷۲۲		۱
			۱
	۰/۵۵۲		۱
			۲
	۰/۷۷۱		۱
			۳
	۰/۷۷۴		۱
			۴
	۰/۶۹۸		۱
			۵
	۰/۵۷۶		۱۶
	۰/۵۷۲		۱
			۷
	۰/۵۴۵		۱
			۸
	۰/۸۲۸		۱
			۹
	۰/۷۲۵		۲
			۱
۲/۹۷۴	۴/۵۹۵	۴/۷۵۲	وارینانس کل
۱۵/۶۵۳	۲۴/۱۸۵	۲۵/۰۱۱	درصد وارینانس
	۶۴/۸۴۸		درصد وارینانس تجمعی

نتایج تحلیل عاملی ارایه شده در جدول ۴، نشان می‌دهد که سوالات پرسشنامه در کل ۶۴/۸۴۸ درصد از کل واریانس را شامل می‌شود. درصدهای واریانس برای مؤلفه فردی برابر با ۲۵/۰۱۱، برای مؤلفه تعاملی ۲۴/۱۸۵ و برای مؤلفه ساختاری ۱۵/۶۵۳ می‌باشد. نتایج بارعاملی نشان می‌دهد که بارعاملی تمامی سوال‌ها (گویه‌ها) در حد قابل قبول است.

جهت بررسی مدل مناسب عوامل رفتاری فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از تحلیل عاملی تاییدی استفاده گردید.

جدول ۵. روابط بین شاخص‌ها و عامل‌های رفتاری مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی

دانشگاه آزاد اسلامی

ردیف	شاخص‌ها	عامل‌ها	میزان رابطه	ضریب تعیین	T-value	نتیجه
۱	سؤال ۱	عوامل فردی	۰/۶۷	۰/۴۵	۱۰/۵۳	تأیید
۲	سؤال ۲		۰/۵۸	۰/۵۹	۱۲/۵۹	تأیید
۳	سؤال ۳		۰/۸۰	۰/۵۱	۱۱/۴۷	تأیید
۴	سؤال ۴		۰/۷۵	۰/۵۴	۱۱/۹۰	تأیید
۵	سؤال ۵		۰/۸۹	۰/۵۴	۱۱/۸۳	تأیید
۶	سؤال ۶		۰/۹۵	۰/۶۳	۱۳/۳۳	تأیید
۷	سؤال ۸		۰/۸۸	۰/۶۱	۱۲/۹۷	تأیید
۸	سؤال ۹		۰/۹۲	۰/۶۱	۱۲/۹۸	تأیید
۹	سؤال ۱۰	عوامل تعاملی	۰/۶۴	۰/۵۲	۱۱/۵۰	تأیید
۱۰	سؤال ۱۱		۰/۸۹	۰/۶۰	۱۲/۶۷	تأیید
۱۱	سؤال ۱۲		۰/۷۲	۰/۵۳	۱۱/۵۵	تأیید
۱۲	سؤال ۱۳		۰/۸۳	۰/۵۸	۱۲/۳۷	تأیید
۱۳	سؤال ۱۴		۰/۷۴	۰/۶۳	۱۳/۰۹	تأیید
۱۴	سؤال ۱۵		۰/۶۹	۰/۴۹	۱۱/۰۸	تأیید
۱۵	سؤال ۱۶		۰/۴۸	۰/۵۳	۱۱/۶۴	تأیید
۱۶	سؤال ۱۷		عوامل ساختاری	۰/۴۸	۰/۵۱	۱۱/۰۹
۱۷	سؤال ۱۸	۰/۹۳		۰/۶۷	۱۳/۴۰	تأیید
۱۸	سؤال ۱۹	۰/۵۵		۰/۴۵	۱۰/۱۱	تأیید
۱۹	سؤال ۲۱	۰/۵۶		۰/۲۵	۷/۱۳	تأیید

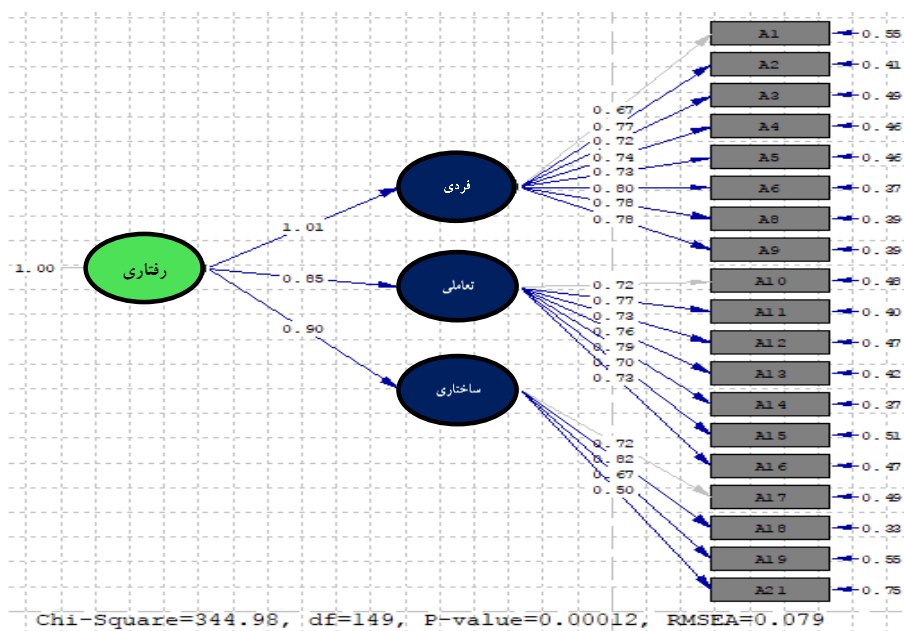
با توجه به داده‌های جدول ۵، تمامی رابطه‌های شاخص‌ها با عامل‌های مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی معنی‌دار است.

جدول ۶. روابط مولفه ها با بعد رفتاری

ردیف	مولفه ها با بعد رفتاری پرسشنامه	میزان رابطه	ضریب تعیین	T-Value	نتیجه
۱	عوامل فردی (F1) با بعد رفتاری	۱	۱	۱۰/۳۲	تأیید رابطه
۲	عوامل تعاملی (F2) با بعد رفتاری	۰/۸۵	۰/۷۲	۹/۹۲	تأیید رابطه
۳	عوامل ساختاری (F3) با بعد رفتاری	۰/۹۰	۰/۸۰	۱۰/۰۱	تأیید رابطه

ملاک معناداری $\pm 1/96$ می باشد.

بر اساس داده های جدول ۶، رابطه تمامی مولفه ها با بعد رفتاری معنادار است.

شکل ۱. تحلیل عاملی تأییدی؛ مدل اندازه گیری عوامل رفتاری در حالت استاندارد

آزمون نیکویی برازش

در آزمون نیکویی برازش، تناسب مجموعه داده‌ها بررسی می‌شود. شاخص های مجذور کای، CFI، RMSEA، NFI و GFI از جمله مهم ترین و پرکاربردترین شاخص های اندازه گیری کیفیت تحلیل عاملی تأییدی به شمار می روند (علوی، ۱۳۹۳). با توجه به نتایج جدول ۷، به غیر از شاخص GFI، بقیه شاخص ها در بازه قابل قبولی قرار دارند و در مجموع شاخص های آزمون خوبی برازش، تناسب مدل را تأیید کرده‌اند. بنابراین مدل عوامل رفتاری از لحاظ شاخص های برازش، مناسب می‌باشد.

جدول ۷. نتایج آزمون خوبی برازش "تناسب مجموعه داده‌های مدل"

شاخص‌های برازش	اختصار شاخص	ملاک	مقدار بدست آمده	نتیجه
	X^2/df	زیر ۳	۲/۳۲	تایید
مقتصد	RMSEA ²	زیر ۰/۰۸	۰/۰۷۹	تایید
	PNFI ³	بالای ۰/۹۰	۰/۸۰	عدم تایید
	PGFI ⁴	بالای ۰/۹۰	۰/۶۰	عدم تایید
تطبیقی (نسبی)	NFI ⁵	بالای ۰/۹۰	۰/۹۲	تایید
	NNFI ⁶	بالای ۰/۹۰	۰/۹۲	تایید
	CFI ⁷	بالای ۰/۹۰	۰/۹۳	تایید
	IFI ⁸	بالای ۰/۹۰	۰/۹۳	تایید
	RFI ⁹	بالای ۰/۹۰	۰/۹۱	تایید
مطلق	GFI ¹⁰	بالای ۰/۹۰	۰/۷۶	عدم تایید
	AGFI ¹¹	بالای ۰/۹۰	۰/۷۰	عدم تایید

جدول ۸. پایایی پرسشنامه

ردیف	متغیرها	آلفای کرونباخ	وضعیت پایایی
۱	عوامل فردی	۰/۹۱	قابل قبول
۲	عوامل تعاملی	۰/۸۹	قابل قبول
۳	عوامل ساختاری	۰/۷۶	قابل قبول
۴	کل	۰/۹۴	قابل قبول

با ملاحظه جدول ۸ مشخص می‌شود که پایایی پرسشنامه نیز در حد قابل قبول است.

الویت‌بندی عوامل سازمانی

جهت اولویت‌بندی عوامل و متغیرهای رفتاری اثر گذار بر فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشجویان دانشگاه آزاد از آزمون فریدمن استفاده شد.

جدول ۹. نتایج آزمون فریدمن در خصوص الویت بندی مؤلفه‌ها

ردیف	مؤلفه های بعد رفتاری	میانگین رتبه	تعداد	خی - دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	عوامل ساختاری	۲/۴۸				
۲	عوامل تعاملی	۱/۷۷	۲۰۱	۷۳/۶۶	۲	۰/۰۰۱
۳	عوامل فردی	۱/۷۶				

نتایج جدول ۹ نشان دهنده آن است که اختلاف معناداری بین میانگین رتبه های عوامل رفتاری (۲/۴۸) و پایین ترین رتبه مربوط به مؤلفه عوامل ساختاری (۱/۷۶) است. $(X^2=73/66, P<0/01)$ وجود دارد. بالاترین میانگین رتبه مربوط به مؤلفه عوامل ساختاری (۲/۴۸) و پایین ترین رتبه مربوط به مؤلفه عوامل فردی (۱/۷۶) است.

بحث و نتیجه گیری

عوامل رفتاری به مفاهیمی اطلاق می شود که مربوط به متغیرهای زندگی افراد است و شامل حالات روانی، نگرش‌ها، تصورات، تعاملات، ارتباطات و ... افراد می شود و بر ارجحیت فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می گذارد و سبب سوق دادن افراد و ایجاد تقاضا (نیاز) در آنها برای پرداختن به فعالیت ورزشی می شود (حفظ‌اللسان، ۱۳۹۶؛ صفاری، ۱۳۹۴). در این پژوهش عوامل رفتاری در سه مؤلفه عوامل فردی، تعاملی و ساختاری مورد بررسی قرار گرفت. عوامل فردی، عواملی است که با حالات روحی و روانی فرد سر و کار دارد و بر اولویت انتخاب فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می گذارد. عوامل تعاملی (بین فردی)، حاصل کنش‌های بین فردی یا رابطه بین خصوصیات فردی، افراد است و بر مشارکت مشترک در اوقات فراغت خاص اثر می گذارد و عوامل ساختاری، عواملی هستند که به عنوان عوامل مداخله‌گر بین اولویت اوقات فراغت و مشارکت عمل می کنند (جکسون، ۲۰۰۵).

یافته‌های پژوهش نشان داد، عوامل رفتاری بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه آزاد اسلامی اثرگذار است. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات ویلسون (۲۰۱۹)، ابوالماجد (۲۰۱۸)، کاترینا (۲۰۱۸)، آصفی (۱۳۹۷) و حفظ‌اللسان (۱۳۹۶) همخوانی دارد. این تحقیقات نشان می‌دهد که عوامل رفتاری، عواملی موثر و تعیین کننده بر گرایش افراد به فعالیت‌های ورزشی تفریحی و همگانی است. اما در تحقیقات حسینی (۱۳۹۶)، مهدی زاده (۱۳۹۳) و الانصاری (۲۰۱۵) این عامل مهم نادیده گرفته شده است و صرفاً عوامل سازمانی یا محیطی را مورد بررسی قرار داده‌اند. در ارتباط با نقش عوامل فردی در توسعه ورزش‌های تفریحی در دانشگاه می‌توان اظهار داشت که نهادهای هر عمل یا رفتاری از فرد شروع شده و با فراگیری در تمام سطوح جامعه اشاعه و استمرار می‌یابد. بنابراین، نقش عوامل مذکور در نهادهای رفتاری ورزش‌های تفریحی در دانشجویان بسیار مهم و اساسی است، چرا که این عوامل زمینه پذیرش و استمرار رفتار فعالیت بدنی و ورزش را در آنها فراهم می‌نماید.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که عوامل رفتاری موثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه به ترتیب اولویت شامل سه مؤلفه عوامل ساختاری، تعاملی (بین فردی) و فردی

می‌باشد. این نتایج با یافته‌های تحقیقات ویلسون (۲۰۱۹)، سواد (۱۳۹۶)، احسانی (۱۳۹۳) همخوانی دارد. پژوهش‌های حفظ‌اللسان (۱۳۹۶)، بنار (۱۳۹۷) و لیو (۲۰۱۶) نشان داد که مولفه‌های جمعیتی، روانشناختی، رفتاری و ساختاری جزو عوامل رفتاری موثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه می‌باشند. یافته‌های تحقیقات الخطیب (۲۰۱۹) مولفه‌های محدودیت زمان و تناسب اندام؛ ابوالماجد (۲۰۱۸) کمبود علاقه، بیماری و ناتوانی جسمی، کمبود وقت، نداشتن همراه؛ کاترینا (۲۰۱۸)، تناسب اندام، تصویر بدن و سرگرمی، تعادل زندگی، ارتباط با دیگران؛ تام دلینز (۲۰۱۵) کسب لذت، نظم و انضباط، زمان و سطح دسترسی به امکانات و آصفی (۱۳۹۷)، پذیرش، نگرش، انگیزش، آزادی انتخاب، تعهد و ویژگی‌های زمینه‌ای را در جلب مشارکت دانشجویان در ورزش‌های تفریحی دانشگاه اثرگذار گزارش کردند که برخی از مولفه‌های آنها با عوامل شناسایی شده در تحقیق حاضر مشابهت دارد و بقیه مولفه‌ها متفاوتند. شاید دلیل آن رویکرد متفاوت محققان مذکور در بررسی علل و عوامل و تفاوت جامعه مورد مطالعه باشد. هر چند به نظر می‌رسد مولفه‌های شناسایی شده در این تحقیقات را نیز می‌توان در سه مولفه فردی، تعاملی و ساختاری دسته‌بندی نمود. بنابر این با توجه به نقش بسیار مهم عوامل رفتاری در گرایش افراد به فعالیت‌های ورزشی تفریحی می‌توان اظهار داشت که مدیران ورزش همگانی و تفریحی در دانشگاه می‌بایست ضمن مطالعه جامع و شناخت نیازهای جسمانی، روانی و اجتماعی دانشجویان، زمینه‌های ارضای نیازهای مذکور و رشد و شکوفایی استعدادها را تسهیل نمایند. همچنین با توجه به اینکه عوامل رفتاری از طریق آموزش‌های صحیح و مناسب قابل تغییر، اصلاح و تقویت می‌باشند می‌توان از طریق بکارگیری روش‌های آموزشی مناسب، سطح آگاهی دانشجویان را ارتقاء داد تا بتوان از طریق رشد مهارت‌های رفتاری دانشجویان، زمینه‌های مشارکت آنها را در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه فراهم نمود.

نتایج نشان داد که مهم‌ترین عامل سطح رفتاری در این تحقیق، عوامل ساختاری است. عوامل ساختاری، عواملی هستند که به عنوان عوامل مداخله‌گر بین اولویت اوقات فراغت و مشارکت عمل می‌کنند. داشتن وقت و فرصت کافی جهت انجام فعالیت‌های ورزشی تفریحی، مناسب بودن زمان (روز و ساعت) برنامه‌های ورزشی تفریحی، آگاهی از محتوای برنامه‌های فعالیت‌های ورزشی تفریحی و داشتن لوازم و تجهیزات ورزشی شخصی مناسب از مولفه‌های این عامل در تحقیق حاضر بودند. این نتایج با یافته‌های حفظ‌اللسان (۱۳۹۶) و رحیمی (۱۳۹۶) که در آن مؤلفه ساختاری بیشترین تأثیر را بر گرایش دانشجویان به ورزش همگانی دانشگاه‌ها داشتند، همخوانی دارد. همچنین نتایج صانعی (۱۳۹۶) نشان داد که عوامل زمان و وضعیت اقتصادی، در مشارکت یا عدم مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی دانشگاه موثر است. خالدی‌فرد (۱۳۹۷)، ابوالماجد (۲۰۱۸)، سابلو و رابرت (۲۰۱۷)، تام دلینز (۲۰۱۵)، داشتن وقت و وجود امکانات ورزشی مناسب و ویلسون (۲۰۱۹) و الخطیب (۲۰۱۹)، عوامل مالی و زمانی را به عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر پرداختن به ورزش تفریحی گزارش کردند که با یافته‌های این تحقیق هم‌راستا می‌باشد. از طرف دیگر نتایج بنار (۱۳۹۷) و سواد (۱۳۹۶) نشان داد که عوامل ساختاری - رفتاری، اولویت اول افراد جهت مشارکت فعال در ورزش‌های تفریحی و همگانی نمی‌باشد، هر چند این عوامل تبیین‌کننده سطح رفتاری توسعه ورزش‌های تفریحی و همگانی هستند، که با نتایج پژوهش حاضر هم سو نیست و همانطور که ملاحظه می‌شود تفاوت‌ها در شناسایی عوامل و اولویت‌بندی

آنها است. بدون تردید بحران‌های اقتصادی موجود، تأثیرات منفی زیادی را بر بسیاری از امور به ویژه مشارکت افراد در ورزش‌های تفریحی و همگانی داشته‌است. به عقیده لی لوک (۲۰۱۲)، در کشورهای در حال توسعه فعالیت‌های ورزشی به خاطر مشکلات اقتصادی، جزو اولویت‌های افراد نیست و مسائل دیگر مانند رفع نیازهای فیزیولوژیک و ایمنی در اولویت قرار دارند. بنابراین می‌توان اظهار داشت که یافته‌های این پژوهش با توجه به شرایط اقتصادی موجود و حاکم بر جامعه منطقی به نظر می‌رسد. دانشجویان دانشگاه آزاد از یک طرف جهت تامین هزینه‌های زندگی و تحصیل مجبور به انجام کار و اشتغال هستند و از سوی دیگر به دلیل حضور در کلاسهای درس و مطالعه، وقت و فرصت کافی جهت مشارکت در فعالیت‌های تفریحی ورزشی را ندارند. لذا می‌بایست برنامه‌ریزی فعالیت‌های ورزشی تفریحی با توجه به زمان آزاد و فراغت دانشجویان در زمان حضور در دانشگاه و در بین ساعات غیر کلاسی دانشجویان انجام شود و ضمن اینکه هزینه‌ای به دانشجویان تحمیل نکند.

عامل بعدی، عوامل تعاملی (بین فردی) بود. عوامل تعاملی، حاصل کنش‌های بین فردی یا رابطه بین خصوصیات فردی، افراد است که بر مشارکت مشترک در اوقات فراغت خاص اثر می‌گذارد که در این مطالعه مولفه‌های آن شامل دیدگاه، حمایت و تشویق خانواده نسبت به انجام فعالیت‌های ورزشی تفریحی، دیدگاه و تشویق مسئولین دانشگاه نسبت به انجام فعالیت‌های ورزشی تفریحی، حضور مسئولین دانشگاه در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، مشارکت دوستان و هم‌کلاسی‌ها در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، ارتباط و تعامل با سایر دانشجویان، عضویت در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی ورزشی و برخورد مناسب مسئولین فعالیت‌های ورزشی تفریحی با دانشجویان بود. در این راستا برخی از تحقیقات مانند ویلسون (۲۰۱۹)، پیوتر (۲۰۱۸) و سوادی (۱۳۹۶)، نشان داد که عوامل تعاملی به طور قابل ملاحظه‌ای بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه مؤثر است. کاترینا (۲۰۱۸) و صانعی (۱۳۹۶) برقراری روابط با دوستان و هم‌کلاسی‌ها را عامل مهم مشارکت دانشجویان در ورزش تفریحی گزارش کردند. الانصاری (۲۰۱۵)، برقراری معاشرت و دوستی در هنگام فعالیت‌های فوق برنامه ورزشی را از عوامل مهم مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی گزارش نمودند که در حقیقت همان نیاز افراد به کارگروهی، پیوندجویی و حضور در جمع می‌باشد. ابوالماجد (۲۰۱۸)، داشتن همراه به ویژه دوستان و همسالان و تشویق آنها را عامل مهم مشارکت در فعالیت بدنی گزارش کرده‌است. برخی از تحقیقات مانند تام دلینز (۲۰۱۵)، به نقش بسیار مهم ارتباطات و حمایت‌های اجتماعی مانند حمایت والدین، الگوسازی و حمایت‌های اجتماعی اشاره کرده‌اند و دلینس (۲۰۱۵)، بهبود روابط و تعاملات اجتماعی را دلیل مشارکت دانشجویان دانشگاه بلژیک در فعالیت‌های بدنی گزارش نموده‌است. که با یافته‌های این پژوهش هم‌خوانی دارد. در برخی از پژوهش‌ها مانند آصفی (۱۳۹۷)، بنار (۱۳۹۷)، حفظ‌اللسان (۱۳۹۶)، حسینی (۱۳۹۶) و سابلو و رابرت (۲۰۱۷) نقش این عامل مهم نادیده گرفته شده و به آن هیچ اشاره‌ای نشده‌است. به نظر می‌سد دلیل اصلی آن، رویکرد متفاوت محققان در بررسی موضوع باشد و صرفاً عوامل ساختاری و فردی را مورد بررسی قرار داده‌اند. بنابر این می‌توان اظهار داشت که با ایجاد نگرش صحیح در والدین، دانشجویان و مسئولان دانشگاه در این زمینه، فراهم کردن شرایط انجام فعالیت‌های تفریحی گروهی و اتخاذ تدابیر ترغیبی و تشویقی برای مشارکت با دوستان و همسالان در فعالیت بدنی،

زمینه‌های لازم جهت مشارکت بیشتر دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه فراهم شده و از این طریق بتوان روابط و تعاملات اجتماعی آنها را نیز بهبود بخشید.

آخرین عامل، عوامل فردی بود. عوامل فردی، عواملی است که با حالات روحی و روانی فرد سر و کار دارد و بر اولویت انتخاب فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می‌گذارد. سن، جنسیت، داشتن انگیزه و علاقه جهت انجام فعالیت‌های ورزشی تفریحی، داشتن سلامت جسمانی، احساس لذت و ایجاد رضایت از انجام فعالیت‌های ورزشی تفریحی، تمایل به کسب و بهبود سلامت و آمادگی جسمانی، داشتن برنامه منظم جهت شرکت در فعالیت‌های ورزشی تفریحی و ترجیح داشتن فعالیت‌های ورزشی تفریحی به سایر فعالیت‌های تفریحی اوقات فراغت از مولفه‌های عوامل فردی بودند. اکثر تحقیقات نقش مؤثر عوامل فردی در افزایش مشارکت افراد در فعالیت‌های ورزشی را مورد بررسی قرار داده و تایید کرده‌اند. سواد (۱۳۹۶) و پیوتر (۲۰۱۸)، عوامل فردی را جزو مهم‌ترین عوامل مؤثر بر افزایش مشارکت ورزشی دانشجویان گزارش کرده‌اند. آصفی (۱۳۹۷)، خالدی فرد (۱۳۹۷) و حسینی (۱۳۹۶)، به نقش انگیزش در افزایش مشارکت ورزشی دانشجویان اشاره داشته‌اند. ویلسون (۲۰۱۹)، الخطیب (۲۰۱۹)، کاترینا (۲۰۱۸)، سابلو و رابرت (۲۰۱۷) و جوشوا (۲۰۱۵)، بهبود سلامتی و تندرستی و داشتن تناسب اندام را عاملی مهم جهت شرکت در برنامه‌های ورزشی مطرح کرده‌اند. صانعی (۱۳۹۶) و ابوالماجد (۲۰۱۸)، علاقه، مهارت، بهبود سطح آمادگی جسمانی و تام دلینز (۲۰۱۵)، کسب لذت را جزو عوامل مؤثر بر افزایش مشارکت ورزشی دانشجویان گزارش کرده‌اند که نتایج آنها تا حدودی با نتایج پژوهش حاضر مشابهت دارد و تفاوت‌ها در شناسایی عوامل و تا حدی اولویت بندی آنهاست که از دلایل آن می‌توان به جامعه آماری متفاوت این تحقیقات اشاره کرد زیرا بسیاری از این تحقیقات در دانشگاه‌های دولتی یا در کشورهای دیگر انجام شده است. همانطور که اشاره شد نهادینه کردن هر عمل یا رفتاری از فرد شروع می‌گردد و با فراگیری در تمام سطوح جامعه اشاعه و استمرار می‌یابد. بنابراین، نقش عوامل فردی در نهادینه کردن رفتار ورزش تفریحی در جامعه بسیار مهم و اساسی است، زیرا این عوامل زمینه پذیرش و استمرار رفتار فعالیت بدنی و ورزش را در افراد فراهم می‌کنند. درخصوص قرارگیری عوامل فردی در اولویت آخر، شاید بتوان اظهار داشت که کارکرد و تأثیرگذاری عوامل فردی در گرو عملکرد مطلوب دیگر عوامل است و تا عوامل دیگر به خوبی عمل نکنند، این عوامل نمی‌توانند مؤثر باشند. بنابر این ابتدا می‌بایست جایگاه و ساختار آن تثبیت شده و سپس نهادینه کردن آن در وجود تک تک افراد در دستور کار قرار گیرد. بنابراین مسئولان ورزش دانشگاه به ویژه در بخش ورزش‌های تفریحی و همگانی می‌بایست با بکارگیری روشهای آموزشی مناسب و برپایی همایش‌ها و کارگاه‌های علمی، کمک گرفتن از مراکز مشاوره ورزشی، اطلاع رسانی مناسب، اتخاذ روشها و راهکارهای مناسب برای ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجویان مانند برگزاری مسابقات و جشنواره‌های ورزشی، تدوین مجموعه‌ای از تبلیغات هدفمند دربارهٔ فواید و اهمیت آن و فرهنگ‌سازی و ایجاد باور و نگرش مثبت در دانشجویان، زمینه افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی دانشگاه و کمک به کسب سلامتی و نشاط در آنها را فراهم نمایند.

منابع

۱. آصفی، احمدعلی؛ قنبرپور، امیر. (۱۳۹۷). مدل عوامل مؤثر در نهادینه کردن ورزش همگانی در ایران، پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۶(۳۲) پیاپی، ۲۹-۴۶.
۲. آصفی، ا؛ خیبری، م؛ اسدی دستجردی، ح؛ گودرزی، م. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر در نهادینه کردن ورزش همگانی در ایران: عوامل فردی، مدیریت ورزشی، ۱۰(۳)، ۴۱۵-۴۳۴.
۳. حفظ اللسان، م؛ یداله زاده، ر. (۱۳۹۶). تعیین عوامل موثر بر سطح رفتاری ورزش همگانی دانشگاه-های دولتی ایران، مطالعات مدیریت ورزشی، ۴۶، ۵۱-۸۶.
۴. بنار، ن؛ دستوم، ص؛ گوهر رستمی، ح؛ محدث، ف. (۱۳۹۷). طراحی مدل توسعه مشارکت ورزشی (مطالعه موردی استان گیلان)، نشریه مدیریت منابع انسانی در ورزش، ۵(۲)، ۲۱۷-۲۳۴.
۵. سوادی، م؛ همتی نژاد، م؛ قلی زاده، م؛ گوهررستمی، ح. (۱۳۹۶). طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی در استان هرمزگان، فصلنامه مدیریت و توسعه ورزش، ۲(۱۱)، ۸۷-۱۰۲.
۶. صانعی، س؛ حسینی نیا، س. (۱۳۹۶). بررسی ارتباط عوامل بازدارنده با میزان مشارکت دانشجویان در فعالیتهای فوق برنامه ورزشی دانشگاه نظامی، پژوهشهای فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، ۹(۴)، ۱۴۷-۱۶۲.
۷. صفاری، م؛ احسانی، م؛ امیری، م. (۱۳۹۴). تحلیلی بر ورزش همگانی ایران با کاربرد مدل یابی معادلات ساختاری، پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۵(۹)، ۸۳-۹۴.
۸. جوادی پور، م؛ زارعیان، ح؛ پارساجو، ع. (۱۳۹۷). شناسایی زمینه‌های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران: یک مطالعه کیفی، آموزش و سلامت جامعه، ۵(۳)، ۲۰-۳۰.
۹. حسینی، س؛ پورکیانی، م؛ جامی الاحمدی، ع؛ افروزه، ع. (۱۳۹۶). تعیین عوامل مؤثر بر افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های بدنی، پژوهش در ورزش تربیتی، ۱۲، ۹۷-۱۱۴.
۱۰. پارساجو، ع؛ جوادی پور، م؛ زارعیان، ح. (۱۳۹۷). تعیین راهبردهای مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران، پژوهشهای معاصر در مدیریت ورزشی، ۸(۱۶)، ۱۳-۲۸.
۱۱. مهدی زاده، ر؛ اندام، ر. (۱۳۹۳). راهکارهای توسعه ورزش همگانی در دانشگاههای ایران، مطالعات مدیریت ورزشی، ۲۲، ۱۵-۳۸.
۱۲. احسانی، م؛ صفاری، م؛ امیری، م، کوزه چیان، ه. (۱۳۹۳). طراحی مدل همگانی ایران. مطالعات مدیریت ورزشی، ۲۷، ۸۷-۱۰۸.
۱۳. رحیمی، ا؛ خیامیان، ز؛ تبریزی، ک؛ شریفیان، ا. (۱۳۹۶). مقایسه عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی در خوابگاههای دانشجویی، پژوهش در ورزش تربیتی، ۱۳، ۱۷۵-۱۹۲.
۱۴. خالدی فرد، ع؛ علیدوست قهفرخی، ا؛ محمودوند، ز؛ آقایی، ا؛ کعب عمیر، ر. (۱۳۹۷). بررسی عوامل و موانع مشارکت در ورزش همگانی و تفریحی در استانهای ترک، کرد و لر نشین ایران، رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۶(۲۰)، ۲۱-۳۷.
۱۵. علوی، م. (۱۳۹۳). گزارش دهی نتایج مطالعات با کاربرد مدل یابی معادلات ساختاری، مدیریت پرستاری، ۳(۲)، ۸-۱۹.

16. Frida, K. S., Mathisen, C., Sami K., Jorma T., Torbjørn T. & Bente, Wold. (2019). Leisure-time physical activity and participation in organized sports, *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 29(8), 32- 42.
17. Holt, N.L., Neely, K.C., Slater, L.G., Camiré, M., Côté, J., Fraser-Thomas, J., MacDonald, D., Strachan, L. & Tamminen, K.A. (2017). A grounded theory of positive youth development through sport based on results from a qualitative metastudy, *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 10(1), 1-49.
18. Sabin I, Marcel P. (2014). Study Regarding the Impact of Sport Competitions on Students Socialization, *European Scientific Journal*, 10(26), 41-58.
19. Skille, A. E. (2014). Sport for all in Scandinavia: Sport policy and participation in Norway, Sweden and Denmark *International Journal of Sport Policy*, 3(3), 327-339.
20. Wilson, O.A., Walters, S.R., Naylor, M.E. & Clarke, J.C. (2019). University Students' Negotiation of Physical Activity and Sport Participation Constraints, *Recreational Sports Journal*, 43(2), 84-92.
21. Alkhateeb, S.A., Alkhameesi, N.F. & Lamfon, G.N. (2019). Pattern of physical exercise practice among university students in the Kingdom of Saudi Arabia (before beginning and during college): cross-sectional study, *BMC Public Health*, doi: 10.1186/s12889-019-8093-2.
22. Abou Elmagd, M., Usha, T., Abubakr, H.M. & Dharendra, T. (2018). Barriers of sports participation in higher education in the UAE, *Journal physical therapy sports medicine*, 2(2), 40-45.
23. Katharina, D., Anna K.F., Katharina, R. & Jennifer H.K. (2018). Students' Motivation for Sport Activity and Participation in University Sports: A Mixed-Methods Study, *Journal of BioMed Research International*, Article ID 9524861, 7 pages.
24. Sabelo, A. & Robert, B. (2017). Sport participation of female university students. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 39(2), 163-179.
25. Tom, D., Benedicte, D., Ilse, D. & Peter C. (2015) Determinants of physical activity and sedentary behaviour in university students: a qualitative study using focus group discussions, *Jornal BMC Public Health*, 15, 28-34.
26. Sivo, S.A., Fan, X.T., Witta, E.L. & Willse, J.T. (2006). The Search for 'Optimal' Cutoff Properties: Fit Index Criteria in Structural Equation Modeling, *Journal of Experimental Education*, 74(3), 276-289.
27. Hoe, S. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique, *Journal of applied quantitative methods*, 3(1), 76-83.

28. Kline, R. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (3rd ed), New York, THE Guilford Press.
29. Jackson, E.L. (2005). Leisure Constraints Research: Overview of a Developing Theme in Leisure Studies, 3-19. in *Constraints to Leisure*, edited by Edgar L. Jackson. State College, PA, USA: Venture Publishing, Inc.
30. AlAnsari, A., AlHarbi, F., AbdelAziz, W., AbdelSalam, M., ElTantawi, M. & ElRefae, I. (2015). Factors affecting student participation in extra-curricular activities, *The Saudi Dental Journal*, 28(1), 36-43.
31. Liu, W., Wei, B., & Li, Y. (2016). Perceived competence, motivation, and physical activity participation among college students. Available at: <https://aahperd.confex.Com/aahperd/2011/webprogram/Paper15585.html>.
32. Lee Lok, J. (2012). The effects of socio-economic status on physical activity participation in Hong Kong adolescents: a social ecological approach, *The University of Hong Kong (Pokfulam, Hong Kong)*, <http://hdl.handle.net/10722/174539>.
33. Piotr, W., Andrew, F.C., Alana, M., Christine, S., Patricia, T., Jason, A.G. (2018). Examining individual, interpersonal, and environmental influences on children's physical activity levels, *SSM - Population Health*, 4, 76-85.
34. Delian's, T., & Debouche, B. (2015). Determinants of physical activity and sedentary behavior in university students: A qualitative study using focus group discussions, *BMC Public Health*, 15(201), 1-9.
35. Joshua, C., Robert, A., Robert, K. & Shania, S.M. (2015). Factors That Affect the Usage of Fitness and Recreation Centers by Students on College Campuses, *Journal of Physical Education and Sports Management*, 2(20), 100-119.